

Dądzik, Dorota / Portalski, Mariusz

Eksperymentalna lekcja multimedialna dla dzieci

Notatki Płockie 50/2-203, 48-50

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EKSPERYMENTALNA LEKCJA MULTIMEDIALNA DLA DZIECI

*„O twórczości stanowi nie sama nowość.
Stanowi też coś innego: wyższy poziom działania,
większy wysiłek, większa skuteczność”*

W. Tatrakiewicz

W najbliższym dziesięcioleciu XXI wieku jednym z ważniejszych wyzwań dla polskiej oświaty jest wprowadzenie kształconych w ramach systemu szkolnego i instytucji pozaszkolnych do cywilizacji informacyjnej. Może się to udać tylko w przypadku zrealizowania doktryny kształcenia ustawicznego, kształcenia przez całe życie. Kształcenie z nastawieniem na edukację ustawiczną rozpoczyna się na najniższych szczeblach systemu szkolnego, w przedszkolach i w szkołach podstawowych. Jedną z najważniejszych dziedzin działalności ludzkiej w społeczeństwie informacyjnym jest wytworzenie i przekazywanie informacji i wiedzy. Ze względu na olbrzymie rozmiary i specyfikę tej działalności, musi ona być prowadzoną z wykorzystaniem (i tak się dzieje) mediów (przekazniki) komunikacji międzyludzkiej i komunikacji masowej. Aby dorosły obywatel mógł racjonalnie wykorzystywać różnorodne przekazy medialne, należy intensywnie i wszechstronnie prowadzić edukację medialną już w wieku dziecięcym, kiedy umysły są bardzo chłonne i istnieje realna możliwość kształtowania nawyków oraz postaw dziecka poprzez oddziaływanie pedagogiczne nauczycieli i opiekunów.

Właściwie zorganizowany proces dydaktyczno-wychowawczy z wykorzystaniem odpowiednich środków dydaktycznych umożliwi rozwój twórczości uczniów. W. Okoń mówi o aktywności jako o samorzutnej chęci i potrzebie działania wywołującej jego przejawy zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne¹. Natomiast jednostka aktywna według W. Puśleckiego jest zdolna do działania, bierze w czymś żywy udział, a jednocześnie wykazuje inicjatywę i skłonności do innowacji². Szczególnie ważna z punktu widzenia nauczyciela jest aktywność własna uczniów mająca źródło w potrzebach i celach działania dziecka, przejawiająca się najczęściej spontanicznością i samodzielnością działania. Według J. Kujawińskiego „Twórczość zarówno obiektywna, jak i subiektywna - jest aktywnością, która nie opiera się na żadnych regułach działania. Jej celem i zadaniem jest wychodzenie poza posiadane informacje i tworzenie lub odkrywanie nowych”³. Należy pamiętać, że wiek 5-7 lat według W. Limont to okres, kiedy dziecko chętnie uczestniczy w zabawach tematycznych, które dają mu możliwość identyfikowania się z bohaterami filmów lub baśni, a także naśladowania osób dorosłych. Inteligencja dziecka przechodzi w fazę operacji konkretnych. Dla twórczości dziecięcej w fazie tej najważniejszy jest

mający tu miejsce rozwój wyobraźni. Faza ta przyjęła nazwę „pierwszych własnych celów”⁴. Dlatego też, trafne jest założenie, iż jednym z czynników determinujących rozwój aktywności i twórczości uczniów jest właściwy dobór środków i pomocy naukowych, a tym samym możliwość dostarczenia im różnorodnych bodźców oraz źródeł fachowej wiedzy.

Takie postulaty można spotkać w piśmiennictwie pedagogicznym, zwłaszcza w publikacjach związanych tematycznie z technologią kształcenia i edukacją medialną. Taką tezę postawili również realizatorzy pracy badawczej nt „Poprawa efektywności kształcenia przez optymalizację wykorzystania technik multimedialnych i doskonalenie nauczycieli” prowadzonej w formie grantu rektorskiego w Instytucie Inżynierii Mechanicznej Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii Politechniki Warszawskiej w Płocku w 2004 roku. Wykonawcy pracy, pracownicy Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych Politechniki Warszawskiej w Płocku, w dotychczasowej działalności badawczej i dydaktycznej mieli do czynienia z kształconymi osobami dorosłymi (studenci i słuchacze studiów podyplomowych) oraz z młodzieżą ze szkół średnich. Zainteresowanie problemami kształcenia multimedialnego dla grup dziecięcych spowodowało potrzebę poszukania partnera do przeprowadzenia lekcji eksperymentalnej z uczniami szkoły podstawowej. Partnera takiego znaleziono w postaci Szkoły Podstawowej nr 11 w Płocku, a zwłaszcza wśród nauczycieli tej szkoły aktualnie prowadzących nauczanie zintegrowane w klasie pierwszej, czyli wśród dzieci 7-letnich. Postanowiono przeprowadzić lekcję eksperymentalną z wykorzystaniem infrastruktury dydaktycznej Politechniki Warszawskiej w Płocku oraz umiejętności merytorycznych i metodycznych nauczycielek Szkoły Podstawowej nr 11 w Płocku. Głównymi realizatorami eksperymentu byli dr Dorota Dądzik - nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 11 (dodatkowo pracująca jako nauczyciel akademicki w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica i w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku) oraz mgr inż. Mariusz Portalski - główny specjalista ds. technik multimedialnych w Szkole Nauk Technicznych i Społecznych Politechniki Warszawskiej. Dodatkowym impulsem do współpracy szkoły wyższej ze szkołą podstawową były stawiane od wielu lat postulaty integracji środowisk nauczycielskich i akademickich przez Zarząd i członków Towarzystwa Naukowego Płockiego. Również na ostatnich

kilku, a może nawet kilkunastu, Walnych Zgromadzeniach Członków Towarzystwa Naukowego Płockiego były stawiane wnioski o szerokie i intensywne działanie na rzecz modernizacji kształcenia w uczelniach i szkołach niższych szczebli w Płocku i subregionie płockim. Takie zadania wyznaczyła sobie nowo powstała Sekcja Pedagogiczna TNP. To właśnie jej członkowie byli głównymi wykonawcami lekcji eksperymentalnej i badań z nią związanych.

Jako miejsce eksperymentu wybrano salę audytoryjną z bogato rozbudowanym systemem multimedialnym. Poddani eksperymentowi byli uczniowie dwóch klas pierwszych płockiej szkoły podstawowej (38 uczniów). Eksperyment polegał na przeprowadzeniu z użyciem projektora multimedialnego wysterowanego sygnałami z magnetowidu, tablicy z przystawką do komputerowego zapisu treści i wizualizera (kamera tv na statywie) lekcji w ramach programu szkolnego. W klasach I-III nie ma nauczania przedmiotowego, jest nauczanie zintegrowane, gdzie przeplatają się treści różnych dyscyplin wiedzy. Programowe zajęcia na wniosek nauczycielki poprzedzono 15 minutową projekcją bajki. Wprowadziło to dzieci w atmosferę odbioru przekazów medialnych. Następnie wyjaśniono dzieciom zasadę projekcji obrazów na dużoformatowy ekran przy pomocy projektora multimedialnego. Po tym wstępie nauczycielka przeprowadziła 40 minutową lekcję z treściami związanymi z nauką liczenia elementów zbiorów, operacji na zbiorach, nauką dodawania i odejmowania, ćwiczeniem formułowania opisów słownych treści prezentowanych obrazów. Lekcja była prowadzona z dużą aktywnością większości obecnych dzieci (odpowiedzi, na pytania, uzupełnienia itp.). Elementem badawczym eksperymentalnej lekcji była obserwacja zachowań uczniów. Zaobserwowano wyższe niż to miało miejsce w szkole zainteresowanie uczniów treściami lekcji, zwiększoną motywację do udziału w lekcji, znaczną orientację niektórych spośród 7-letnich dzieci w technikach komputerowych. Dwie nauczycielki obecne podczas lekcji eksperymentalnej przeprowadziły później w szkole wywiady kwestionariuszowe z wszystkimi uczestniczącymi w lekcji uczniami.

Przedmiotem badań była grupa uczniów klasy Ia i Ib ze Szkoły Podstawowej nr 11 w Płocku uczestnicząca w zajęciach z wykorzystaniem niekonwencjonalnych środków dydaktycznych. Natomiast celem badania była próba odpowiedzi na pytanie: Czy wykorzystanie wybranych multimedialnych w procesie dydaktyczno-wychowawczym wpływa korzystnie na proces przyswajania wiedzy i opanowanie wybranych umiejętności przez uczniów oraz stwarza sytuacje dydaktyczne ukierunkowane na ich aktywność?

W badaniu wykorzystano jako narzędzie badawcze kwestionariusz wywiadu, który zawierał 5 pytań, dotyczących opinii uczniów na temat zajęć-przeprowadzonych w sali audytoryjnej w Politechnice Warszawskiej Szkole Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku. Badaniem objęto 38 uczniów.

Pierwsze pytanie dotyczyło stopnia atrakcyjności za-

jęć. Uczniowie mieli dokonać własnej oceny lekcji w skali I do 6. Aż 29 respondentów (76,31%) oceniło zajęcia na 6, natomiast 9 uczniów (23,68%) na 5. Uzasadniając swoją ocenę zwracali uwagę na odmienny charakter i przebieg zajęć, przede wszystkim na wykorzystanie ciekawych środków przekazu i materiałów. Przykładowe wypowiedzi to:

„Zajęcia podobały mi się bardzo, bo był film dla dzieci”, „Było super, ponieważ pani robiła ciekawe i fajne zadania, które widzieliśmy na dużej tablicy”, „Wszystkie obrazki z komputera oglądaliśmy na tablicy i świetnie wszystko było widać”, „Było ekstra, bo siedzieliśmy w prawdziwych studenckich ławkach, pani korzystała z komputera i był nowoczesny rzutnik”, „Dużo dowiedziałem się o komputerach i wyświetlaczach”, „Bardzo podobała mi się magiczna tablica na której pani rysowała, a wszystko było widać na innej tablicy”.

Przy kolejnym pytaniu uczniowie mieli dokonać wyboru najbardziej ich zdaniem interesującego fragmentu - etapu zajęć. Spośród badanych, aż 24 osoby (63,15%) wymieniło na pierwszym miejscu ćwiczenia i zadania z wykorzystaniem różnorodnych środków technicznych i materiałów dydaktycznych tj. rzutnika, komputera, „magicznej” tablicy. Dla 8 uczniów (21,05%) najciekawsza była projekcja filmu animowanego dla dzieci. Natomiast tylko dla 6 respondentów (15,79%) interesująca okazała się pogadanka na temat tradycji związanej ze Świętami Bożego Narodzenia. Zaskakujące okazały się wyniki badania uzyskane na podstawie pytania trzeciego, które brzmiało: *Które treści zostały przekazane w interesujący dla Ciebie sposób: z zakresu edukacji społeczno - przyrodniczej, polonistycznej czy matematycznej?* 21 uczniów (55,26%) wymieniło wszystkie trzy edukacje twierdząc, iż wiadomości uzyskane podczas zajęcia były bardzo: *„ciekawe, fajne, mądre, poważne, inne, urozmaicone”.* Natomiast 6 respondentów (15,79%) wskazało na treści matematyczne, głównie ćwiczenia związane z kształtowaniem pojęcia zbiorów, prezentowane w formie foliogramów. Również 6 dzieci (15,79%) wskazało na edukację polonistyczną, ze szczególnym zwróceniem na prezentację graficzną wiersza na tablicy. Pozostałe 5 osób (13,16%) najbardziej było zaciekawionych treściami z edukacji społeczno - przyrodniczej, głównie prezentowanymi widokówkami w przekazie komputerowym oraz rysunkiem choinki na „magicznej” tablicy. Kolejne pytanie miało dać odpowiedź, które formy zajęć bardziej odpowiadają uczniom, biorąc jako kryterium wyboru ilość oraz rodzaj zastosowanych środków dydaktycznych i pomocy. Zdecydowana większość, bo aż 29 badanych (76,31%) jednoznacznie wskazały na zajęcia przeprowadzone na uczelni. Pozostali uczniowie 9 osób (23,68%) sądzili, że zarówno typowe lekcje jak i te, w których uczestniczyli na Politechnice mogą być ciekawe. Uzależniali to nie tylko od stosowanych materiałów i środków dydaktycznych, ale również od tematu zajęć. Natomiast na ostatnie pytanie: *Co sprawiło Ci*

największa trudność podczas zajęć przeprowadzonych w sali audytorijnej 100% badanych odpowiedziało: *nic*. Swoje odpowiedzi uczniowie uzasadniali między innymi w następujący sposób: „*Wszystko było bardzo czytelne*”, „*Pani wszystko pokazywała na dużej tablicy i było dla każdego widoczne co ma czytać i co robić*”. „*Jeśli ktoś zapomniał na jakie pytanie ma odpowiedzieć, to mógł sobie przypomnieć czytając polecenie z ekranu*”.

Analizując powyższe wyniki badań można stwierdzić, iż zajęcia prowadzone z wykorzystaniem wybranych multimedialnych umożliwiają stwarzanie sytuacji dydaktyczno-wychowawczych ukierunkowanych na rozwój aktywności uczniów. Podczas omawianego procesu lekcyjnego zaobserwowano duże zaangażowanie dzieci, właściwą koncentrację uwagi, zainteresowanie nawet wśród uczniów na ogół mało aktywnych i nieśmiałych podczas

typowych zajęć. Wykorzystane środki i pomoce były między innymi głównym czynnikiem oddziałującym na wyobraźnię dzieci w młodszym wieku szkolnym, ich sferę poznawczą, emocjonalną i społeczną.

Jest to znakomita zachęta do dalszych eksperymentów z udziałem uczniów z różnych poziomów kształcenia, co w konsekwencji pozwoli na zebranie nowych doświadczeń u eksperymentatorów. W niedległej przyszłości autorzy niniejszego artykułu podejmą pracę badawczą z wykorzystaniem metody eksperymentu pedagogicznego do głębszego zbadania skuteczności wykorzystywania multimedialnych w kształceniu i wychowaniu. Jest na to zapotrzebowanie społeczne, zwłaszcza w aspekcie przechodzenia naszego kraju do cywilizacji informacyjnej i gospodarki opartej na wiedzy.

PRZYPISY

- 1 W. Okoń: *Nauczanie problemowe we współczesnej szkole*. Warszawa 1996, WSiP, s.75.
- 2 W. Puślecki: *Wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów*. Kraków 1999, Oficyna
- 3 J. Kujawiński: *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*. Warszawa 1990, WSiP, s.32.
- 4 K. J. Szmidt: *Porządek i przygoda. Lekcje twórczości*. Warszawa 1997, WSiP, s. 14-16.

LITERATURA

1. Bogaj A., Kwiatkowski S. M., Młynarczyk G., *Infrastruktura medialna szkół*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2000.
2. Duraj-Nowakowska K., *Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej. Modernizacja teorii i praktyki*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998.
3. Gajda J., Juszczak S., Siemieniecki B., Wenta K., *Edukacja medialna*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
4. Maas V. F., *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do teorii integracji sensorycznej*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002r w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
6. Standardy wyposażenia i obudowy medialnej przedmiotów ogólnokształcących. Szkoła podstawowa, Bogaj A, Kwiatkowski S.M. (red), MENiS, IBE, Warszawa 2002.
7. Strykowski W., *Jak zmienić edukację? W świetle raportów oświatowych [w:] Edukacja Medialna*, nr 1/2001.
8. *Technologia informacyjna w polskiej edukacji*, Siemieniecki B. (red), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
9. Więckowski R., *Pedagogika wczesnoszkolna* (wyd. 2), Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995.